

‘Beter onderwijs door inzet van zzp’ers’

Zelfstandigen zonder personeel helpen het onderwijs beter te maken en de werkdruk te verlagen. Dat zeggen organisaties die hun belangen behartigen. Maar scholen zijn voorzichtig met de inzet van zzp’ers, omdat ze financieel risico lopen als er sprake blijkt te zijn van schijnzelfstandigheid. Hoe kan het beter, vroeg *Naar School* aan de Werkvereniging en de Vereniging Zelfstandigen Nederland.

TEKST: LUKAS SPEE

BEELD: MAARTEN NOORDIJK (FOTO ROOS WOUTERS) EN CHRISTIAAN KROUWELS (FOTO CRISTEL VAN DE VEN)

De terughoudendheid van scholen om zelfstandigen in te zetten hangt samen met de Wet deregulering beoordeling arbeidsrelaties (Wet DBA), die in 2016 werd ingevoerd om duidelijkheid te scheppen over arbeidsrelaties tussen opdrachtgevers en zzp’ers. Maar handhaving van de wet, die tot naheffingen en boetes kan leiden, werd meermaals uitgesteld. Onder politieke druk lijkt het kabinet binnenkort toch te gaan handhaven. Cristel van de Ven, voorzitter van de Vereniging Zelfstandigen Nederland (VZN), roept het kabinet op tot actie: ‘Kom nu snel met een plan. Hoe ga je handhaven? Wat zijn de criteria? Dan weten zowel zzp’ers als opdrachtgevers waar ze aan toe zijn. En dan kun je daarop handelen. Eerst meer duidelijkheid, dat is het belangrijkste.’

LERARENTEKORT

Algemeen directeur Roos Wouters van de Werkvereniging vindt het met het huidige lerarentekort doodzonde dat scholen weigeren om zzp’ers als docent in te zetten. ‘Een deel van de klassen hoef je niet naar huis te sturen als je zzp’ers inzet’, zei ze afgelopen februari in een bericht van BNR Nieuwsradio. De VVD stelde naar aanleiding van het bericht Kamervragen aan onderwijsminister Dennis Wiersma. Die meldde daarop dat er geen signalen waren dat de terughoudendheid van scholen leidt tot een groter lerarentekort.

Cristel van de Ven van VZN: ‘We moeten het voor zelfstandigen beter regelen.’

Roos Wouters van de Werkvereniging: ‘Dit zijn geen ondernemers die het doen voor het geld.’

Wouters reageert: ‘Ik kan me niet voorstellen dat deze signalen er niet zijn. De minister moet luisteren naar de goede kanalen: de mensen die direct betrokken zijn.’

Die mensen zijn docenten die graag op hun school blijven lesgeven, maar niet langer in vast dienstverband willen werken omdat ze zich beknot voelen door regelgeving en procedures. Wouters noemt ze ‘de kanaries in de kolenmijn’. Ze zegt: ‘Dit zijn geen ondernemers die het doen voor het geld, maar ze geven een signaal af: in de bestaande onderwijsorganisatie kunnen wij geen zuurstof halen. Het

is onterecht om deze mensen als niet solidair tegenover hun collega's met een vaste aanstelling af te schilderen. Zo plaats je deze twee groepen tegenover elkaar. Ook mensen met een vast contract worstelen met deze problemen. Zij zijn alleen voorzichtiger om hun sociale zekerheden op te geven.'

ONDERBELICHT

Van de Ven van VZN benadrukt dat de meerderheid van de VZN-leden die in de onderwijssector actief zijn, uit vrije wil voor het ondernemerschap heeft gekozen. 'Het zijn vaak mensen die niet als docent of leerkracht werken, maar die bijvoorbeeld remedial teaching geven of heel gespecialiseerd zijn. Ze vinden het leuk om afwisseling te hebben en om op verschillende scholen te werken.' Van de Ven vindt dat deze groep onderbelicht is in discussies over zelfstandigen in het onderwijs. 'Het zijn mensen voor wie individuele scholen geen vaste formatieplaats hebben, zoals muziekdocenten. Of ze zijn tijdelijk inzetbaar bij bijvoorbeeld zwangerschapsverlof. En ze kunnen taken uit handen nemen waar het docententeam geen tijd voor heeft.'

DUIDELIJKE DEFINITIE

Wat moet er gebeuren om beide groepen zelfstandigen voor het onderwijs te behouden als de Wet DBA gehandhaafd gaat worden? In de eerste plaats moeten de signalen van de docenten die uit vast dienstverband 'vluchten' serieus worden genomen, vindt Wouters. Ze roept het ministerie en scholen op om met deze mensen in gesprek te gaan. 'Handhaving dwingt hen om te kiezen tussen twee dingen die ze eigenlijk niet willen: in een vast contract worden 'teruggeduwd' of voor een andere sector kiezen.' Van de Ven: 'Je zult goed moeten kijken hoe het komt dat mensen zich onvoldoende gehoord en zich beknot voelen. Ik ken overigens veel scholen die dat al doen, schoolleiders die met hun team nadenken: welke regels hebben we met elkaar te volgen en waar zit nou de vrijheid? Die geven bijvoorbeeld werkdrukgeden aan het team en zeggen: bepalen jullie maar hoe we daarmee omgaan.'

Daarnaast vindt Van de Ven het belangrijk dat de overheid met een duidelijke definitie van het begrip 'zelfstandig

'De minister moet luisteren naar de mensen die direct betrokken zijn'

ondernemer' komt. Sinds 2021 kunnen opdrachtgevers en opdrachtnemers met een online vragenlijst, de webmodule, zelf vaststellen of er sprake is van een dienstverband. Van de Ven: 'Wat daar niet in zit, zijn algemene criteria die duiden op zelfstandig ondernemerschap. Zoals: heb je meerdere opdrachtgevers over een bepaalde periode? Zorg je zelf voor vervanging? En bepaal je je eigen tarieven? Daarbij moeten we onderzoeken of het wenselijk is om aanvullende criteria per sector vast te stellen. Nu vraagt de webmodule bijvoorbeeld in hoeverre ingehuurde zelfstandigen hun eigen werktijden kunnen bepalen. Maar zelfstandigen in het onderwijs zijn gebonden aan lesroosters, waardoor ze minder flexibel zijn met hun werktijden.'

SOCIAAL STELSEL

Bovendien is het volgens Wouters en Van de Ven hoog tijd om het sociaal stelsel, waarbij sociale zekerheden zijn gekoppeld aan een vast dienstverband, te herzien. Ze zijn het dan ook niet eens met minister Wiersma. Die stelt in zijn antwoord op de Kamervragen dat in het funderend onderwijs het uitgangspunt is dat leraren werkzaam zijn op basis van een vast contract. Wouters: 'De overheid houdt te veel vast aan het sociale stelsel zoals dat in 1907 tot stand is gekomen. Daarbij vraagt men zich onvoldoende af waarom die wetgeving ooit zo is opgezet.' Van de Ven: 'De oplossing wordt weer gezocht in de contractvorm: sociale zekerheden zijn voor zzp'ers nog niet goed geregeld en bij het vast contract wel. De neiging is dan om mensen te gaan verplichten in het vaste contract te blijven. Maar je kunt het ook voor zelfstandigen beter regelen. Dan maakt het niet meer uit of je werkt onder een vast contract of als zzp'er. Voor beide is wat te zeggen en beide zouden mogelijk moeten zijn.' ◀

Advies Onderwijsjuristen

Onderwijsjurist mr. Cécile van der Goot-Koenig van VOS/ABB adviseert schoolbesturen om terughoudend om te gaan met het inhuren van zelfstandigen in functies die lijken op een werknemersrelatie.

'In het arbeidsrecht geldt een belangrijk adagium: wezen gaat voor schijn.

Met andere woorden: het schoolbestuur kan de verhouding tussen het schoolbestuur en de zzp'er wel vormgeven met een overeenkomst van opdracht, maar als er feitelijk gezien sprake is van een arbeidsrelatie, dan geldt dat het schoolbestuur een werknemer in dienst heeft.

Als een schoolbestuur bijvoorbeeld een docent inhuurt als zzp'er, maar er feitelijk gezien sprake is van een arbeidsrelatie, dan kan het schoolbestuur daar naheffingen voor opgelegd krijgen. En de leerkracht kan een dienstverband bij het schoolbestuur claimen, met alle bijkomende kosten van dien.'